

Kan bare gjengis offentlig i
anonymisert form, jf. domstolloven
§ 130 første ledd

NORGES HØYESTERETT

Den 24. januar 2025 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med justitiarius Øie og dommerne Høgetveit Berg og Hellerslia i

HR-2025-134-U, (sak nr. 24-175010SIV-HRET), sivil sak, anke over kjennelse:

A

B

(advokat Fridtjof Frank Piene Gundersen)

mot

X kommune

(Kommuneadvokaten i X
v/advokat Kathrine Jessen Frøysa)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder spørsmål om avvisning på grunn av manglende prosessdyktighet. Det er særlig spørsmål om avvisning vil være i strid med Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK).
- (2) A er mor til B, født 00.00.2014. Både mor og datter er angitt som saksøkere i et søksmål mot X kommune. Søksmålet gjelder blant annet krav om erstatning og oppreisning for påstått krenkelse av EMK artikkel 8, jf. EMK artikkel 13.
- (3) Trøndelag tingrett avsa 7. august 2024 kjennelse med slik slutning:
 - «1. Saken avvises for saksøkeren B.
 2. Krav om fastsettelsesdom for akuttvedtaket og vedtaket om omsorgsovertakelse avvises.»
- (4) Avvisningen i slutningen punkt 1 ble begrunnet med at B ikke selv var prosessdyktig og at hennes mor ikke ble ansett habil til å være Bs verge og stedfortreder i saken.
- (5) B og A anket kjennelsen for så vidt gjelder slutningen punkt 1.
- (6) Frostating lagmannsrett avsa 2. oktober 2024 kjennelse med slik slutning:
 - «1. Anken forkastes.

2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler A 11 313 – ellevetusentrehundreogtrenten – kroner til X kommune innen 2 – to – uker etter forkynnelsen av kjennelsen.»

- (7) Lagmannsretten mente som tingretten at rent internrettslige regler innebærer at saken måtte avvises for Bs del. Lagmannsretten drøftet om EMK artikkel 13 tilsa at saken likevel måtte fremmes, men kom til at det ikke var tilfellet.
- (8) *B og A* har anket lagmannsrettens kjennelse til Høyesterett. Anken gjelder rettsanvendelsen. Det er i korte trekk anført at søksmålsadgangen for norske domstoler må avgrenses på samme måte som klageadgangen til Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD). Etter EMDs praksis kan en forelder klage til EMD på vegne av barnet sitt med mindre det foreligger interessekonflikt slik dette er definert av EMD, jf. EMDs storkammerdom 10. september 2019 *Strand Lobben mot Norge* avsnitt 156–159 om forståelsen av EMK artikkel 34. Det kreves ikke samtykke fra begge foreldrene for å inngi slik klage. Barnet kan også selv inngi klage. Både B selv og mor på vegne av B må dermed kunne anlegge sak for norske domstoler med krav om fastsettelsesdom for EMK-brudd eller om erstatning for slikt brudd. Det er lagt ned slik påstand:
 - «1. Bs søksmål fremmes.
 2. Saksomkostninger tilkjennes.»
- (9) *X kommune* har tatt til motmæle. Det er i korte trekk anført at EMK ikke stiller noe ubetinget krav om at B selv kan anlegge slik sak nasjonalt. EMK krever heller ikke at Bs mor kan opptre som datterens stedfortreder når det foreligger en interessekonflikt mellom mor og datter. Det finnes ordninger i de nasjonale reglene som åpner for at saken kunne blitt anlagt for Bs del. Eksempelvis kunne man med grunnlag i vergemålsloven tatt skritt for å oppnevne en habil setteverge. Disse ordningene, som ikke er forsøkt benyttet, underbygger at de nasjonale reglene sikrer barn en effektiv adgang til domstolene i samsvar med EMKs krav. Det er lagt ned slik påstand:
 - «1. Anken forkastes.
 2. X kommune tilkjennes sakens kostnader.»
- (10) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at saken gjelder videre anke over kjennelse. Etter tvisteloven § 30-6 bokstav a har utvalget likevel full kompetanse dersom saken er avvist fordi den ikke hører under domstolene. Unntaket i bokstav a kommer imidlertid ikke til anvendelse ved avvisning på grunn av manglende prosessdyktighet, jf. blant annet Tore Schei mfl., *Tvisteloven: Kommentirutgave*, Juridika, § 30-6 note 3, sist revidert 1. september 2024. Utvalget kan dermed bare prøve lagmannsrettens generelle lovtolking og saksbehandling, jf. tvisteloven § 30-6 bokstav b og c. Når det gjelder forholdet til Grunnloven, EMK og de øvrige konvensjonene som er inkorporert gjennom menneskerettsloven, kan utvalget også prøve den konkrete rettsanvendelsen, men ikke bevisbedømmelsen.
- (11) B er 10 år gammel. Hun er derfor ikke prosessdyktig, jf. tvisteloven § 2-2 tredje ledd. Hun har partsevne, jf. § 2-1 første ledd bokstav a, men kan bare opptre for domstolene gjennom

stedfortreder, jf. § 2-3 første ledd. For mindreårige er det vergen som er stedfortreder, jf. § 2-4 første ledd første punktum.

- (12) Det følger videre av § 2-4 første ledd andre punktum at dersom en mindreårigs foreldre er verger i fellesskap, får vergemålsloven § 18 anvendelse. Bs foreldre har felles foreldreansvar og er derfor verger i fellesskap. Det følger av vergemålsloven § 18 første ledd at vergene da skal handle i fellesskap. Som påpekt av tingretten, har mor ikke lagt fram fullmakt fra far, slik at allerede dette kravet gir grunnlag for avvisning.
- (13) Tingretten har videre vist til at saken gjelder mors omsorgsevne, og at mor derfor er inhabil som verge, jf. vergemålsloven § 34. Utvalget kan ikke se at vergemålsloven § 34 er uriktig forstått, og det er heller ikke gjort gjeldende.
- (14) Selv om mor i dette tilfellet ikke kunne opptre for domstolene på vegne av B, var B ikke av den grunn forhindrede fra å bringe en sak inn for domstolene. Det kunne vært oppnevnt setteverge etter vergemålsloven § 27, jf. § 34 andre ledd, som så kunne opptrådt som stedfortreder. Det er imidlertid ikke tatt noe initiativ til å oppnevne setteverge. Heller ikke kravet om at foreldrene opptre i fellesskap er til hinder for søksmål, da statsforvalteren kan treffe avgjørelse ved manglende enighet, jf. vergemålsloven § 18 første ledd andre punktum.
- (15) Det er i anken gjort gjeldende at avvisningen er i strid med EMK. Det er i den forbindelse særlig vist til EMDs praktisering av artikkel 34 om hvem som kan klage til EMD, og at de samme reglene ut fra subsidiaritetsprinsippet må gjelde for intern rett.
- (16) Utvalget viser til at det er de materielle bestemmelsene i EMK som stiller krav til de enkelte lands interne rett, ikke reglene om klage til EMD. Retten til adgang til domstolene reguleres av artikkel 6. EMD har akseptert at det legges enkelte begrensninger på adgangen til domstolene, forutsatt at disse ikke svekker kjernen i retten, har et legitimt formål og er proporsjonale, se for eksempel EMDs storkammerdom 15. mars 2022 *Grzeda mot Polen* avsnitt 343. I EMDs plenumsdom 21. februar 1975 *Golder mot Storbritannia* er statenes regulering av barns adgang til domstolene nevnt som et eksempel på begrensninger, jf. avsnitt 39.
- (17) Videre gir artikkel 13 rett til et effektivt rettsmiddel mot krenkelser av EMK. Det er særlig denne bestemmelsen som gir uttrykk for subsidiaritetsprinsippet. Det følger imidlertid av rettspraksis at artikkel 6 anses som en spesialbestemmelse – *lex specialis* – for rettighetene etter artikkel 13. Dette er for eksempel uttrykt i EMDs storkammerdom 26. oktober 2000 *Kudla mot Polen* avsnitt 146.
- (18) Da de muligheter som finnes for barnet til å anlegge søksmål, ikke er benyttet, kan utvalget ikke se at avvisningen er i strid med EMK. Avvisningen innebærer ikke at kjernen i retten til adgang til domstolene svekkes eller at barnet ikke har adgang til et effektivt rettsmiddel. De begrensningene som er bakgrunnen for at saken er avvist, er satt for å verne barnet, og går i dette tilfellet ikke lenger enn hva som må anses som forholdsmessig ut fra dette formålet.
- (19) Utvalget er etter dette kommet til at anken forkastes.
- (20) Ankemotparten har krevd sakskostnader for ankeutvalget. Ankeutvalget finner at tungtveiende grunner gjør det rimelig å fritta de ankende parter for sakskostnadsansvar, jf. tvisteloven § 20-2 tredje ledd. Sakskostnader tilkjennes derfor ikke for Høyesterett.

(21) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

1. Anken forkastes.
2. Sakskostnader for Høyesterett tilkjennes ikke.

Borgar Høgetveit Berg
(sign.)

Toril Marie Øie
(sign.)

Thom Arne Hellerslia
(sign.)